

STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZAKLIKÓW
NA LATA 2024-2033

Zaklików, grudzień 2023 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Podstawy prawne opracowania Strategii.....	6
1. Główne ramy prawne	6
2. Powiązanie z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla	8
II. Proces uspołeczniania, słownik pojęć oraz uczestnicy	15
1. Proces uspołeczniania	15
2. Słownik pojęć.....	15
III. Wizja, misja oraz cel strategiczny.....	16
IV. Charakterystyka środowiska społecznego.....	17
Informacje ogólne	17
Struktura ludności.....	18
Szkolnictwo podstawowe.....	18
Pomoc społeczna	19
Bezrobocie	19
V. Diagnoza Problemów Społecznych	21
1. Badania.....	21
2. Wnioski z Diagnozy	21
3. Rekomendacje z Diagnozy	31
4. Ocena zdolności realizacji usług społecznych	34
VI. Analiza SWOT oraz dane prospektywne	37
1. Analiza SWOT	37
2. Dane prospektywne (określenie podstaw wizji Strategii)	42
Pomoc społeczna	42
Profilaktyka rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii	43
Edukacja publiczna, kultura, samoorganizacja społeczności lokalnej	44
VII. Cele główne strategii, cele szczegółowe i ich realizacja	45
1. Cele główne strategii.	45
2. Cele operacyjne i ich realizacja	47
VIII. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią.....	56

IX. System zarządzania i aktualizacji strategii.	58
Podmioty zarządzające realizacją strategii.....	58
Ramy finansowe Strategii.....	58
Instrumenty realizacji strategii	60
Monitoring i ocena wdrażania strategii	60
Załącznik nr 1 – wykaz podmiotów ekonomii społecznej.....	63

WSTĘP

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, każda gmina w Polsce ma obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Podstawową intencją tworzenia strategii jest wskazanie działań o charakterze planistycznym, których głównym celem jest dążenie do integracji osób (mieszkańców) i rodzin zamieszkujących daną gminę, ze szczególnym uwzględnieniem grup ryzyka. Wskazana integracja ma w tym kontekście szerokie – społeczne znaczenie, które należy definiować jako dążenie do zespolenia i zharmonizowania mieszkańców danej społeczności lokalnej, poprzez intensyfikację ich kontaktów. Szczególną uwagę w procesie konsolidacji społecznej zwraca się na osoby, które chcą zmieniać siebie oraz swoje otoczenie, jak również osoby dotknięte różnego rodzaju dysfunkcjami.

Warto, w ślad za Diagnozą Problemów Społecznych, powtórzyć definicję pojęcia „problem społeczny” – w ujęciu R. Marisa jest to: *„ogólne wzory zachowania ludzkiego lub warunków społecznych, które są postrzegane jako zagrożenia dla społeczeństwa przez znaczącą liczbę ludności, przez silne grupy, bądź przez charyzmatyczne jednostki, oraz które mogą być rozwiązane czy też którym można jakoś zaradzić”*¹. Z kolei, według K. Frysztackiego, warunkiem determinującym zaistnienie problemu społecznego jest stan świadomości. Pojawiające się i narastające poczucie niepokoju, zagrożenia, sprzeciwu to mechanizm identyfikowania problemów oraz nadawania im społecznego charakteru². W świetle tych definicji muszą pojawić się cztery istotne elementy, aby można było mówić o problemie społecznym:

- problem społeczny jest zjawiskiem niepożądanym,
- wywołuje krytykę znacznej liczby ludzi,
- jest zjawiskiem możliwym do przewyciężenia,
- można go przewyciężyć przez zbiorowe działanie.

¹ K. Frysztacki, Socjologia problemów społecznych, Warszawa 2009, s. 20.

² K. Frysztacki, Problemy społeczne [w:] Encyklopedia socjologii, tom III, Warszawa 2000, s. 205.

Gmina tworzy Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych przy wykorzystaniu posiadanej infrastruktury, poprzez jej rozbudowę, bądź wykorzystanie infrastruktury należącej do innych podmiotów w drodze porozumień. Szczególne znaczenie ma także współpraca z podmiotami niepublicznymi, w tym organizacjami pozarządowymi.

W rozwiązywaniu problemów społecznych najbardziej efektywna w perspektywie ostatnich lat jest nauka niezbędnych umiejętności do radzenia sobie z problemami. To właśnie ta metoda będzie podstawą realizacji celów strategicznych. U wielu osób, zwłaszcza w okresie transformacji ustrojowej i gospodarczej, następuje spiętrzenie problemów prowadzące do apatii, wycofania się, alienacji. W konsekwencji, bardzo często pożądane staje się stworzenie profesjonalnego systemu edukacji i aktywizacji obywatelskiej ze szczególnym uwzględnieniem udziału społeczeństwa w spotkaniach integracyjno-kulturalnych. Kolejnym obszarem projektowania działań rozwiązujących problemy społeczne jest pomoc społeczna oraz przeciwdziałanie przemocy domowej. Część osób, mimo pomocy w wyżej wymienionych obszarach, dalej ma problemy. Przyczyną takiego stanu są najczęściej problemy związane z nadużywaniem środków psychoaktywnych (alkohol bądź narkotyki).

Wobec powyższego, uznać należy iż w polskich realiach, problemami społecznymi, jakie najczęściej i najsilniej dają o sobie znać są: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Problemy te wymagają różnego rodzaju działań oraz indywidualnego podejścia. Nie sposób jednak nie dostrzec, że część z nich może się wzajemnie przenikać i łączyć (i w rzeczywistości tak niestety jest). Priorytetem jest oczywiście przeciwdziałanie tego rodzaju zagrożeniom, ale także podejmowanie działań prowadzących do ograniczania tych problemów w miejscach gdzie one już występują. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w środowisku lokalnym powinna zatem zajmować się działaniem w obszarach:

- edukacja publiczna, kultura, samoorganizacja społeczności lokalnej,
- pomoc społeczna, przeciwdziałanie przemocy domowej, pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym,

- wsparcie dla rodzin w sferze opiekuńczo-wychowawczej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii.

Osoba lub rodzina „z problemami”, której udzielono pomocy w tych obszarach, będzie bardziej zmotywowana do aktywności w życiu społecznym z adekwatnym poczuciem wartości, mająca świadomość współodpowiedzialności za rozwiązywanie problemów, które ją dotyczą.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego. W ogólnym rozumieniu oznacza sposób osiągnięcia wyznaczonych celów poprzez sterowanie procesem rozwoju, integracji, polityki społecznej. Istotą strategii jest zatem dochodzenie do porozumienia społecznego, minimalizując sytuacje konfliktowe. Jest to formuła kształtowania strategii elastycznych, otwartych i dynamicznych wobec przyszłości.

Reasumując, można stwierdzić, że strategia stanowi instrument umożliwiający podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym okresie, jak i w odległej perspektywie. Zasady realizacji polityki długofalowej określają cele strategiczne i zadania związane z ich realizacją. Działania i decyzje zarówno w najbliższym okresie, jak i decyzje w dalszym okresie powinny być podejmowane na podstawie niniejszej strategii. Trzeba jednak zaznaczyć, że strategia jest dokumentem „żywym”, co wynika ze zmienności oraz stopnia nasilenia poszczególnych problemów społecznych."

I. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA STRATEGII

1. Główne ramy prawne

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.). Ustawa o pomocy społecznej określa:

1. zadania w zakresie pomocy społecznej,
2. rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich przydzielania,
3. organizacje pomocy społecznej,
4. zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Według ustawy pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2151);
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 390 ze zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 ze zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 ze zm.);

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r., poz. 1939 ze zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 735, ze zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 2241);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 100, ze zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2123);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2561, ze zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 571).
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2023 r., poz. 810 ze zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r., poz. 1993 ze zm.);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1335);
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2230);
- ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym (Dz. U. z 2023 r., poz. 1429).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

2. Powiązanie z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla

Niniejsza Strategia jest głównym narzędziem realizacji polityki społecznej i socjalnej oraz dokumentem wdrażającym politykę lokalną, a w wyniku tego dokumentem wypełniającym politykę regionalną i krajową. Poniżej przedstawiono sprzężenie niniejszego dokumentu z wybranymi dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, włączając te, które wydaje Unia Europejska.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 jest dokumentem ukazującym główne tendencje, wyzwania i schematy rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania Państwa. Najistotniejszym zadaniem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju jest poprawa jakości życia obywateli. W zgodzie z wykonaną diagnozą przygotowaną na potrzeby sporządzenia Długookresowej Strategii, rozwój Polski winien odbywać się w trzech strategicznych obszarach w sposób równoczesny, które to obszary zostały podzielone na osiem części:

w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

1. Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna.
2. Polska Cyfrowa.
3. Kapitał ludzki.
4. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

w obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski.

1. Rozwój regionalny.
2. Transport.

w obszarze efektywności i sprawności państwa:

1. Kapitał społeczny.
2. Sprawne państwo.

Narodowy Program Zdrowia 2021-2025

Celem strategicznym Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 (dalej jako: NPZ), jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz zmniejszenie społecznych nierówności w zdrowiu. Przy realizacji NPZ niezbędne jest uwzględnienie wpływu skutków zdrowotnych wywołanych przez epidemię COVID-19 na zdrowie populacji. Choroba ta przyczyniła się do największego kryzysu zdrowotnego w Rzeczypospolitej Polskiej po zakończeniu II wojny światowej. Z uwagi na jej specyfikę (niezależnie od konieczności nieustannego jej przeciwdziałania i zwalczania skutków) niezbędne jest zintensyfikowanie działań mających na celu promowanie zdrowia, ograniczanie narażenia na czynniki ryzyka chorób cywilizacyjnych. Epidemia COVID-19, nakładając się na epidemię przewlekłych chorób niezakaźnych, powoduje efekt negatywnej synergii. Tym bardziej istotna jest konieczność podjęcia kompleksowych, a także zgodnych z aktualną wiedzą naukową, interwencji w obszarze zdrowia publicznego, wszelkimi dostępnymi narzędziami.

Cele operacyjne NPZ obejmują:

1. Profilaktykę nadwagi i otyłości.
2. Profilaktykę uzależnień.
3. Promocję zdrowia psychicznego.
4. Zdrowie środowiskowe i choroby zakaźne.
5. Wyzwania demograficzne.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Głównym powodem opracowania, a następnie wdrożenia Narodowej Strategii Integracji Społecznej (dalej jako: NSIS) było przystąpienie Polski do realizacji drugiego zadania Strategii Lizbońskiej UE, stawiającego na unowocześnienie europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz pokonywanie izolacji społecznej. Analizując zmiany, jakie zaszły w wyniku transformacji ustrojowej, niezwykle istotne działanie strategiczne państwa powinno

stanowić tworzenie warunków kształtowania kapitału społecznego. Rozwój kapitału społecznego, w tym umiejętności do kooperacji oraz rozwiązywania problemów społecznych, obliguje do wzrostu zaangażowania obywateli, a także wymaga takiej polityki państwa, która będzie spójna. Marginalizowanie społeczne wynika przede wszystkim z niekorzystnych warunków ekonomicznych, dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność, choroby, uzależnienia. Realizowanie koncepcji Narodowej Strategii będzie możliwe dzięki wdrożeniu strategii i programów w kwestii integracji społecznej na poziomie lokalnym, zatem przyjęcie Strategii umożliwi realizację założeń zawartych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

Cel główny Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 stanowi wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków, który odnosi się do zagadnień jednego z obszarów wpływających na osiągnięcie celów SOR: Kapitał ludzki i społeczny. Jest on również powiązany z realizacją działań wskazanych w poszczególnych obszarach dla wszystkich trzech celów szczegółowych Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Cel główny doprecyzowują trzy cele szczegółowe:

- 1) Cel szczegółowy 1: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne;
- 2) Cel szczegółowy 2: Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;
- 3) Cel szczegółowy 3: Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia solidarności społecznej

Działania przewidziane w KPRES ujęto w czterech obszarach tematycznych.

- Solidarna wspólnota lokalna. Obszar ten dotyczy współpracy podmiotów ekonomii społecznej z administracją publiczną, a w szczególności samorządową. Przewidziane w nim działania pozwolą zmienić zasady współpracy między samorządem a podmiotami ekonomii społecznej tak, aby mieszkańcy wspólnot samorządowych mieli dostęp do lepiej zaplanowanych i dopasowanych do

indywidualnych potrzeb usług społecznych, świadczonych w szczególności przez podmioty działające lokalnie.

- Solidarny rynek pracy. W tym obszarze zebrane zostały działania dotyczące reintegracji społecznej i zawodowej realizowanej przez różne podmioty ekonomii społecznej (np.: CIS, KIS, WTZ, ZAZ przedsiębiorstwa społeczne). Określone zostały również warunki niezbędne do uzyskania statusu przedsiębiorstwa społecznego oraz najważniejsze instrumenty wsparcia zatrudnienia w tych podmiotach. Wszystkie te działania przyczynią się do zwiększenia szans na pracę i pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym dla osób w szczególnej sytuacji życiowej (np. bezrobotnych, niepełnosprawnych, ubogich).
- Konkurencyjna przedsiębiorczość społeczna. Obszar ten obejmuje działania, dzięki którym podmioty ekonomii społecznej będą mogły efektywniej konkurować z innymi przedsiębiorcami i wzmacniać swoją samodzielność. Dzięki temu bardziej stabilne będą miejsca pracy tworzone w tych podmiotach. W KPRES przewidziano m.in. dedykowane dla podmiotów ekonomii społecznej wsparcie doradcze, pożyczki, a także działania wspierające powstawanie sieci i partnerstw.
- Solidarne społeczeństwo. W tym obszarze znalazły się działania edukacyjne i promujące ekonomię społeczną. Będą one skierowane w szczególności do osób młodych. Ponadto przewidziano także upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej wśród przedstawicieli władz publicznych.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030

Głównym celem przyjętej polityki publicznej w perspektywie do roku 2030 jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Określone w dokumencie priorytety i działania koncentrują się na obszarach:

- przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży,
- przeciwdziałania bezdomności,

- rozwijania usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- wspierania osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz działania podmiotów ekonomii społecznej,
- wspierania integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Celem głównym Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (dalej jako: KSRR) jest efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Dookreśla on zatem II cel szczegółowy SOR – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Cel główny polityki regionalnej do roku 2030 będzie realizowany w oparciu o trzy uzupełniające się cele szczegółowe:

Cel szczegółowy I: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;

Cel szczegółowy II: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;

Cel szczegółowy III: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa)

Zintegrowana Strategia Umiejętności (dalej jako: ZSU) została opracowana z uwzględnieniem: wymogów wynikających z Umowy Partnerstwa, rekomendacji raportu „Strategia Umiejętności OECD: Polska” oraz założeń Nowego Europejskiego Programu na rzecz Umiejętności.

Obszary oddziaływania w ramach ZSU 2030 (część szczegółowa):

1. Umiejętności podstawowe, przekrojowe i zawodowe dzieci, młodzieży i osób dorosłych.

2. Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry zarządzające.
3. Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące.
4. Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną.
5. Rozwijanie i wykorzystanie umiejętności w miejscu pracy.
6. Doradztwo zawodowe.
7. Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną.
8. Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności.

Każdy z obszarów oddziaływania zawiera tematy i kierunki działań, a także katalog podmiotów, które będą zaangażowane w realizację strategii. ZSU stanowi ramy strategiczne polityki na rzecz rozwoju umiejętności niezbędnych do wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, wzrostu gospodarczego i osiągnięcia wysokiej jakości życia.

Narodowy Program Mieszkaniowy

Narodowy Program Mieszkaniowy to dokument strategiczno-programowy, który wyznacza główne kierunki realizacji polityki mieszkaniowej państwa w perspektywie do 2030 r. Program określa priorytety polityki mieszkaniowej państwa oraz podstawowe narzędzia służące rozwiązywaniu problemów mieszkaniowych w Polsce. Nie koncentruje się przy tym wyłącznie na zachętach w postaci publicznego finansowania inicjatyw promieszkaniowych. Z uwagi na różnorodne wyzwania stojące przed władzami publicznymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz rozwoju zasobów mieszkaniowych, Program przewiduje rozwiązania umożliwiające zaangażowanie w cel poprawy dostępności mieszkań i warunków zamieszkiwania potencjału całego rynku mieszkaniowego, zarówno inwestorów publicznych, jak i prywatnych.

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 została przyjęta przez Sejmik Województwa Podkarpackiego Uchwałą Nr XXVII/458/20 w dniu 28 września 2020 roku. Strategia jest podstawowym dokumentem, określającym ramy dla

kolejnych dokumentów strategicznych i dokumentów programowych na poziomie wojewódzkim, takich jak między innymi Regionalne Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 czy Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021–2030.

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 to strategia regionu, która opiera się na utrzymaniu korzystnej trajektorii rozwojowej regionu i stopniowym niwelowaniu różnicowań rozwojowych na poziomie subregionalnym, a także wzroście spójności wewnątrzregionalnej i poziomie życia mieszkańców.

W dokumencie Strategii wytyczono 4 obszary tematyczne działań na poziomie województwa. Są to:

- 1) Gospodarka i nauka.
- 2) Kapitał ludzki i społeczny (gdzie wśród priorytetów wskazano m.in. na kwestie społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego, problem wyłączenia społecznego, aktywny styl życia, rynek pracy a także politykę zdrowotną).
- 3) Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska.
- 4) Dostępność usług.

II. PROCES USPOŁECZNIANIA, SŁOWNIK POJĘĆ ORAZ UCZESTNICZY

1. Proces uspołeczniania

Uspołecznienie procesu planowania strategicznego jest wymogiem Unii Europejskiej i wiąże się w praktyce z zastosowaniem w procesie planowania co najmniej dwóch z czterech niżej podanych zasad polityki strukturalnej Unii Europejskiej:

- **programowanie** – obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju na poziomie narodowym, wojewódzkim i wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi – także na poziomie gmin i powiatów,
- **subsydiarność** – jasne określenie kompetencji władzy wykonawczej różnych szczebli i upoważnienie (na mocy stosowanych aktów prawnych) samorządów do programowania i realizacji polityki społecznej regionu,
- **partnerstwo** – statutowy obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania polityki społecznej.
- **koncentracja** – wybór i ustalenie hierarchii priorytetów w ramach programów operacyjnych i systematyczne zwiększanie przydziału środków na te działania w obszarach, na których koncentrują się problemy społeczne i ekonomiczne.

W niniejszej Strategii zostały uwzględnione wszystkie 4 zasady.

2. Słownik pojęć

- WIZJA - dokąd zmierzamy, kim chcemy się stać, w imię jakich wartości działamy,
- MISJA – sens naszego istnienia i działania,
- PRIORYTETY – najważniejsze cele, pierwszoplanowa sprawa (zgodnie z nomenklaturą NSRR),
- CELE (KIERUNKI STRATEGICZNE) – opisują pożądaną zmiany struktury powiązań i jakości w podsystemach rozwoju,
- ZADANIA – upodmiotowiony harmonogram działań (programów, czasów).

III. WIZJA, MISJA ORAZ CEL STRATEGICZNY

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu Gminy Zaklików, jako jednostka (samorządu) oraz jej mieszkańcy (uczestnicy procesu planowania), chcieliby osiągnąć za kilka lat. Wizja określa bardzo ogólnie dlaczego działamy, do czego dążymy, jakie chcemy osiągnąć cele, jeśli podejmiemy działania strategiczne.

Wobec powyższego, mając również na względzie przeprowadzoną Diagnozę Problemów Społecznych, a także kontynuując dotychczasowe działania (na podstawie wcześniejszej Strategii), w niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, wizja została sformułowana w następujący sposób:

**Zaklików – gmina dążąca do zapewnienia bezpieczeństwa
i wysokiego standardu życia mieszkańców,
dostosowana do bieżących potrzeb społecznych.**

Misję Gminy Zaklików, wobec przedstawionej wizji, a także dotychczas prowadzonych działań, należy przedstawić następująco:

Zaklików – gmina bezpieczna i otwarta dla mieszkańców, która:

- zapewnia profesjonalną pomoc społeczną, efektywnie rozwiązuje problemy społeczne oraz bytowe mieszkańców, wspiera osoby potrzebujące pomocy i sprzyja ich rozwojowi;
- prowadzi aktywną i efektywną politykę prozdrowotną, zwłaszcza dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami (a także ich opiekunów);
- umożliwia i sprzyja integracji społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem integracji międzypokoleniowej.

Celem podstawowym (wyjściowym) jest opracowanie harmonijnego planu działania, spójnego z przedstawioną wizją oraz misją, uwzględniającego szczegółowy podział na priorytetowe obszary. Urzeczywistnieniem będzie wskazanie odpowiednich Celi Strategicznych i powiązanych z nimi kierunków działania.

IV.CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA SPOŁECZNEGO

INFORMACJE OGÓLNE

Gmina Zaklików³ ma 8 414 mieszkańców, z czego 51,0% stanowią kobiety, a 49,0% mężczyźni. W latach 2002-2022 liczba mieszkańców zmalała o 7,3%. Średni wiek mieszkańców wynosi 42,5 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Mieszkańcy gminy Zaklików zawarli w 2022 roku 41 małżeństw, co odpowiada 5,1 małżeństwom na 1000 mieszkańców.

Gmina Zaklików ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -37. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -4,56 na 1000 mieszkańców gminy Zaklików. W 2022 roku urodziło się 60 dzieci, w tym 40,0% dziewczynek i 60,0% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,56 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2022 roku zarejestrowano 73 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 73 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych dla gminy Zaklików wynosi 0.

59,4% mieszkańców gminy Zaklików jest w wieku produkcyjnym, 17,5% w wieku przedprodukcyjnym, a 23,0% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

W zasobach komunalnych gminy Zaklików znajduje się 7 mieszkań.

Na terenie Gminy Zaklików zarejestrowano łącznie 341 podmiotów gospodarczych (jednoosobowa działalność gospodarcza, przeważają branże: budowlana oraz transportowa).

Powierzchnia gminy wynosi 202,15 km², z czego 49,23 km² stanowią użytki rolne, natomiast 134,84 km² – lasy.

³ Część danych wskazanych w podrozdziale „Informacje ogólne” pochodzi z portalu www.polskawliczbach.pl

STRUKTURA LUDNOŚCI

Struktura ludności zaprezentowana została w formie tabelarycznej, z podziałem na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny oraz poprodukcyjny.

GRUPA WIEKOWA	GMINA		
	OGÓLEM	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI
2021 rok			
Wiek przedprodukcyjny (0 - 18 lat)	1484	722	762
Wiek produkcyjny (19 – 59/64)	5236	2434	2802
Wiek poprodukcyjny (powyżej 60/65)	1752	1201	551
2022 rok			
Wiek przedprodukcyjny (0 - 18 lat)	1472	705	767
Wiek produkcyjny (19 – 59/64)	5137	2398	2739
Wiek poprodukcyjny (powyżej 60/65)	1805	1227	578

Dane na dzień 31.12 2022r. - Gmina Zaklików

SZKOLNICTWO PODSTAWOWE

Struktura placówek oświatowych. Brak placówek ponadpodstawowych.

Liczba placówek	2021/2022	2022/2023
Placówki wychowania przedszkolnego	3	3
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	252	258
Szkoły podstawowe	3	3
Uczniowie szkół podstawowych	533	525
Szkoły ponadpodstawowe	1	1
Uczniowie szkół ponadpodstawowych	32	22

Dane – Gmina Zaklików.

POMOC SPOŁECZNA

Ilość osób objętych pomocą społeczną z powodu trudnej sytuacji życiowej.

	2021 ROK	2022 ROK
LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW OTRZYMUJĄCYCH POMOC NA PODSTAWIE WYDANYCH DECYZJI	330	344
W TYM ZADANIA WŁASNE	323	332
W TYM ZADANIA ZLECONE	13	12
LICZBA RODZIN	247	246
LICZBA OSÓB W RODZINACH	566	544

Dane – OPSzaklików.

Głównym podmiotem realizującym zadania z zakresu pomocy społecznej jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaklikowie (dalej jako: OPS). Szczegółowe przedstawienie danych dotyczących ilości osób objętych pomocą społeczną z powodu trudnej sytuacji życiowej znajduje się w tabeli poniżej (strona 20).

Poza OPS, na terenie Gminy funkcjonują:

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Zespół Interdyscyplinarny.

BEZROBOCIE

	2021 ROK		2022 ROK	
	OGÓLEM	KOBIETY	OGÓLEM	KOBIETY
BEZROBOTNI	185	108	168	84
Z PRAWEM DO ZASIŁKU	97	11	21	11

Dane – Powiatowy Urząd Pracy.

Ilość osób objętych pomocą społeczną z powodu trudnej sytuacji życiowej.

	LICZBA GOSPODARSTW DOMOWYCH	LICZBA OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH	% OGÓŁU MIESZKAŃCÓW	LICZBA GOSPODARSTW DOMOWYCH	LICZBA OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH	% OGÓŁU MIESZKAŃCÓW
	2021 rok			2022 rok		
UBÓSTWO	82	153	0,01	47	111	0,006
SIEROCTWO	0	0	---	0	0	---
OCHRONA MACIERZYŃSTWA	21	98	0,002	19	87	0,002
BEZDOMNOŚĆ	2	2	0,0002	1	1	0,0001
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	78	138	0,01	63	98	0,007
BEZRADNOŚĆ	13	37	0,001	7	34	0,001
DŁUGOTRWAŁA CHOROBA	129	232	0,015	126	219	0,014
ALKOHOLIZM	16	20	0,002	14	18	0,002
NARKOMANIA	0	0	---	0	0	---
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO OPUSZCZENIU ZAKŁADU KARNEGO	3	3	0,0002	0	0	---

V. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

1. Badania

Na terenie gminy, w 2023, przeprowadzono badania diagnozujące problemy społeczne, których efektem jest Diagnoza Problemów Społecznych. Celem podjętych badań była analiza wybranych problemów społecznych, występujących na terenie gminy Zaklików. Badany obszar dotyczył przede takich zagadnień jak przyczyny problemów społecznych, uzależnienia (alkohol, narkotyki oraz uzależnienia behawioralne), a także problemu przemocy domowej.

Zróżnicowany dobór próby, umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk. W badaniu łącznie udział wzięło 338 osób (104 dorosłych mieszkańców, 223 uczniów, a także 11 przedstawicieli instytucji pomocowych).

Z uwagi na obszerny charakter dokumentu Diagnozy, w dalszej części niniejszego Rozdziału przedstawiono jedynie wnioski oraz rekomendacje, zawarte w opracowanej Diagnozie Problemów Społecznych.

2. Wnioski z Diagnozy

Problem uzależnień od alkoholu wśród dorosłych mieszkańców

Większość ankietowanych (28,85%) zadeklarowała spożywanie alkoholu jedynie "kilka razy w roku", co wskazuje na umiarkowane podejście do picia. Istnieje także znaczna liczba osób (19,23%), które spożywają alkohol "kilka razy w miesiącu". Wino oraz piwo/cydr zostały wybrane jako najczęściej spożywane trunki, odpowiednio przez 44,83% i 42,53% respondentów. Alkohole mocne, takie jak whisky, koniak czy drinki z mocnymi alkoholami, były spożywane przez 26,44% badanych. Większość ankietowanych (55,17%) spożywa alkohol w domu, co może świadczyć o preferowaniu spokojniejszych, domowych okoliczności picia. Jednak duży odsetek osób (51,72%) spożywa alkohol u znajomych podczas zorganizowanych spotkań lub podczas imprez rodzinnych (48,28%). Zdecydowana większość respondentów (89,66%) zadeklarowała, że nigdy nie wykonywała obowiązków zawodowych będąc

pod wpływem alkoholu. Jedynie niewielki odsetek (6,9%) przyznał, że robi to rzadko. Większość ankietowanych (34,62%) trudno było ocenić skalę spożycia alkoholu w swojej miejscowości w ciągu ostatnich kilku lat. Jednakże istnieje znaczna grupa osób (28,85%), która uważa, że spożycie alkoholu jest stałe, a także 25% badanych, którzy zauważyli wzrost spożycia. Niewielki odsetek respondentów (11,54%) stwierdził, że spożycie alkoholu maleje.

Problem uzależnień od alkoholu wśród uczniów klas 4-6

Z wyników ankiety wynika, że większość uczniów klas 4-6 (87,7%) deklaruje, że nigdy nie próbowała napojów alkoholowych. Jednakże odsetek tych, którzy przyznało się do próbowania alkoholu, wyniósł 12,3%. Co więcej, uczniowie, którzy sięgali

po alkohol, zazwyczaj początkowo robili to w wieku pomiędzy 8, a 12 lat, gdzie każdy z przedziałów wiekowych (8 lat lub mniej, 9-10 lat, 11-12 lat lub więcej) był równie często wskazywany. Wśród uczniów, którzy próbowali alkoholu, dominującymi okolicznościami były sytuacje niezamierzone lub za zgodą dorosłych. Istotna część respondentów wskazała na przypadkowe spożycie (40%) lub konsumpcję w czasie uroczystości rodzinnych za zgodą dorosłych (26,67%). Warto zauważyć, że 20% badanych uczniów zostało poczęstowanych przez rodziców/opiekunów, co stanowi mniejszy odsetek, ale nadal istotny. Pozostałe okoliczności spożycia alkoholu, takie jak konsumpcja bez zgody dorosłych podczas uroczystości rodzinnych czy pod nieobecność rodziców w domu, zostały wskazane przez mniejszą liczbę uczniów (łącznie 13,34%).

Problem uzależnień od alkoholu wśród uczniów klas 7-8 oraz SPP

Spośród uczniów klas 7-8 oraz szkół ponadpodstawowych, znaczna większość - 63,37%, zadeklarowała, że nie próbowała napojów alkoholowych, co może świadczyć o rosnącej świadomości wśród młodzieży na temat szkodliwości spożywania alkoholu. Dodatkowo ponad 75% zadeklarowało pierwszy kontakt z alkoholem przed ukończeniem 14. roku życia, co wymaga większej uwagi i działań prewencyjnych wśród młodszych grup wiekowych. Dominującą sytuacją, w której uczniowie sięgają po alkohol, jest towarzystwo znajomych poza domem. Co istotne, większość uczniów,

którzy spożywają alkohol, zadeklarowała jego spożycie jako pojedyncze zdarzenie (35,14%) lub kilka razy w roku (21,62%). Jednak 18,92% ankietowanych przyznało, że sięga po alkohol codziennie, co wymaga zwrócenia szczególnej uwagi ze strony dorosłych oraz instytucji odpowiedzialnych za zdrowie młodzieży. Typy alkoholi preferowane przez uczniów to w szczególności piwo/cydr oraz wódka. Lokalizacja spożywania alkoholu, z wskazaniem na dom jako miejsce spożycia (58,33%), stanowi istotną informację dla rodziców, edukatorów i instytucji odpowiedzialnych za egzekwowanie prawa dotyczącego spożycia alkoholu przez nieletnich. Co do dostępności alkoholu dla osób nieletnich, znacząca liczba uczniów (41,58%) zadeklarowała brak pewności co do dostępności. Jednakże, 39,6% badanych uznało ją za łatwo dostępną, co sygnalizuje konieczność zwiększenia kontroli i działań prewencyjnych dotyczących sprzedaży alkoholu nieletnim.

Problem uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród dorosłych mieszkańców

Większość ankietowanych (92,31%) zadeklarowała, że nie sięga po środki psychoaktywne, co wskazuje na niskie spożycie wśród badanej grupy. Istnieje jednak niewielki odsetek osób (łącznie 4,8%), które przyznają się do używania substancji, zarówno rzadko, jak i regularnie. Ciekawość oraz poszukiwanie przyjemności i relaksacji zostały wskazane jako główne powody sięgania po te substancje. Ponadto, część badanych przyznaje się do korzystania z substancji z powodu chęci dobrej zabawy lub pod presją grupy. Respondenci, którzy mieli kontakt z substancjami psychoaktywnymi, najczęściej wskazywali marihuanę lub haszysz, amfetaminę oraz ekstazy jako używane substancje, co odzwierciedla różnorodność wyboru wśród badanych (po 50%). Większość ankietowanych (75%) zadeklarowała brak informacji na temat dostępności substancji psychoaktywnych w gminie, co może wskazywać na niską świadomość w tym zakresie. Jednakże istnieje grupa osób (17,31%), która uważa, że uzyskanie takich substancji jest łatwe. Dodatkowo, zdecydowana większość badanych (79,81%) nie była w stanie wskazać miejsc, gdzie można nabyć narkotyki lub dopalacze w gminie, co sugeruje ograniczoną wiedzę na temat tego zagadnienia. Większość respondentów (88,46%) zgadza się co do szkodliwości substancji psychoaktywnych dla zdrowia, przy czym większość zdecydowanie potwierdza tę szkodliwość. Jednakże istnieje także odsetek osób (10,58%), które trudno jest jednoznacznie określić szkodliwość tych substancji.

Problem uzależnień od nikotyny wśród uczniów klas 4-6

Z przeprowadzonej ankiety wynika, że znacząca większość uczniów klas 4-6 (93,44%) nigdy nie paliła papierosów. Jednakże niewielki odsetek uczniów (4,1%) palił papierosy kilka razy w życiu. Co więcej, osoby, które sięgnęły po papierosy, zazwyczaj robiły to w wieku między 9 a 12 lat, gdzie najwięcej osób wskazało na wiek 11-12 lat lub więcej (62,5%). Jeśli chodzi o znajomość "e-papierosów" to większość uczniów (73,77%) stwierdziła, że zna tę formę elektronicznego papierosa, podczas gdy 26,23% uczniów nie posiadało tej wiedzy. Co istotne, zapytani o doświadczenia związane z e-papierosami, zdecydowana większość uczniów (92,22%) deklarowała, że nigdy nie używała e-papierosów. Niemniej jednak, niewielki odsetek ankietowanych (łącznie 7,78%) przyznał, że stosował e-papierosy, przy czym większość z nich stosowała to sporadycznie (rzadziej niż raz na tydzień).

Problem uzależnień od nikotyny wśród uczniów klas 7-8 oraz SPP

Większość uczniów (59,41%) zadeklarowała, że nigdy nie paliła papierosów, co stanowi pozytywny sygnał i może świadczyć o zmniejszającym się trendzie palenia wśród młodzieży. Jednak, 15,84% uczniów przyznało się do palenia papierosów kilka razy w życiu. Dodatkowo, większość osób, które próbowały papierosy, zaczęła to robić w stosunkowo młodym wieku, tj. między 10 a 14 rokiem życia. Wyniki dotyczące częstotliwości palenia papierosów w ciągu ostatnich 30 dni pokazują, że większość respondentów (46,34%) nie paliła w tym okresie. Jednak 12,2% ankietowanych paliło mniej niż jeden papieros na tydzień. Warto zauważyć, że zdecydowana większość uczniów (75%) stwierdziła, że osoby w ich wieku palą e-papierosy. Jednocześnie większość uczniów (68,75%) zadeklarowała, że nie stosuje e-papierosów, co sugeruje, że choć palenie tradycyjnych papierosów może maleć, istnieje rosnące zainteresowanie e-papierosami wśród młodzieży. Spośród uczniów, którzy stosują e-papierosy, 13,54% deklaruje codzienne palenie, a pozostałe grupy (rzadziej niż raz na tydzień, co 2-3 dni, raz na tydzień) stanowią mniejsze odsetki.

Problem uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród uczniów klas 4-6

Z przeprowadzonej ankiety wynika, że znacząca większość uczniów (96,72%) nigdy nie próbowała zażywać narkotyków ani dopalaczy. Jednakże niewielki odsetek uczniów (3,28%) przyznał, że miało kontakt z tego typu substancjami. Wśród uczniów, którzy mieli do czynienia ze środkami psychoaktywnymi, często zaznaczali odpowiedź „nie wiem” (75%), jeśli chodzi o sposób, w jaki zdobyli te substancje. Co więcej, osoby te wydawały się być zmotywowane różnymi czynnikami, z których najczęstszymi były „ciekawość” (50%) oraz „przyjemność/relaksacja” (25%). Niepokojącym jest fakt, że 25% badanych otrzymało substancje nieświadomie, bez swojej zgody. Analiza wiedzy uczniów na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych dla zdrowia pokazuje, że znaczna większość respondentów zdaje sobie sprawę z negatywnych skutków tych substancji. Aż 83,61% uczniów zdecydowanie uważa, że narkotyki i dopalacze są szkodliwe dla zdrowia, podczas gdy 10,66% wskazało, że raczej tak jest. Tylko niewielki odsetek ankietowanych (5%) wyraził niepewność co do szkodliwości substancji psychoaktywnych.

Problem uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród uczniów klas 7-8 oraz SPP

Większość uczniów (91,09%) zadeklarowała, że nigdy nie próbowała zażywać narkotyków/dopalaczy. Osoby, które miały kontakt z substancjami psychoaktywnymi, zazwyczaj zaczynały eksperymentować z nimi w młodym wieku, często już przed ukończeniem 10 roku życia (55,56%). To niepokojący trend i wskazuje na potrzebę skutecznych działań prewencyjnych skierowanych na młodsze grupy wiekowe. Wśród substancji, z którymi uczniowie mieli kontakt, dominowały marihuana/haszysz oraz inne formy konopi. Ponad 44% osób, które miały kontakt z substancjami psychoaktywnymi, zdobyło je poprzez zakup od obcej osoby, co wskazuje na potrzebę zwiększenia kontroli nad dostępnością tych substancji dla nieletnich. Chęć dobrej zabawy była głównym motywem sięgania po substancje psychoaktywne wśród ankietowanych uczniów (66,67%). Znacząca część uczniów, którzy zażywali substancje psychoaktywne, robiła to głównie w swoim domu (71,43%), co może wskazywać na potrzebę większej uwagi w sferze rodziny oraz kreowania środowiska sprzyjającego zdrowym wyborom. Co do dostępności substancji psychoaktywnych dla osób nieletnich, większość uczniów (57,43%) zadeklarowała brak wiedzy w tym

temacie. Istotną obserwacją jest, że większość uczniów (87,13%) zdaje sobie sprawę z szkodliwości substancji psychoaktywnych dla zdrowia, co wskazuje na pewną świadomość zagrożeń związanych z ich stosowaniem.

Problem przemocy wśród dorosłych mieszkańców

Większość ankietowanych (42,31%) zadeklarowała, że nie znają osób doświadczających przemocy domowej, co może sugerować ograniczoną świadomość wokół tego problemu. Ponad połowa ankietowanych (71,15%) stwierdziła, że nigdy nie doświadczyła jakiegokolwiek formy przemocy, co wydaje się być pozytywnym znakiem. Jednak istnieje odsetek osób (łącznie 7,7%), które deklarują doświadczenie przemocy w różnych okresach, od ostatnich 30 dni do więcej niż 12 miesięcy temu. Najczęściej wskazywaną formą przemocy było doświadczanie przemocy psychicznej (61,29%), co może wskazywać na subtelne, ale negatywne oddziaływanie na zdrowie psychiczne. Ponadto, występowały również przypadki przemocy fizycznej, ekonomicznej, mobbingu, przemocy seksualnej oraz zaniedbania. Wśród osób sprawiających przemoc, respondenci najczęściej wskazywali na obce osoby (29,03%) oraz ojca/opiekuna (25,81%) jako sprawców przemocy. Istnieją także sytuacje, gdzie przemoc była stosowana przez małżonka, matkę/opiekunkę, co pokazuje różnorodność relacji, w których może występować przemoc. Zdecydowana większość respondentów (89,42%) deklarowała, że nigdy nie stosowała żadnych form przemocy wobec innych osób. Istnieje jednak niewielki odsetek (10,58%), który przyznał się do stosowania przemocy, głównie psychicznej i fizycznej. Spośród tych, którzy przyznali się do stosowania przemocy, najczęściej była to przemoc psychiczna i fizyczna. Istnieją także przypadki przemocy ekonomicznej, seksualnej, zaniedbania oraz mobbingu, choć w mniejszym stopniu. Wskazuje się różne relacje, w których ankietowani stosowali przemoc. Najczęściej wskazywane były bracia, dzieci, małżonkowie oraz obce osoby, co pokazuje różnorodność relacji, w których występuje przemoc. Większość respondentów (76,92%) negatywnie odnosi się do stosowania przemocy wybierając odpowiedź "nie". Istnieje jednak mniejszy, ale istotny odsetek osób (16,35%), które nie są pewne swojego stanowiska w kwestii stosowania przemocy, co może wskazywać na potrzebę świadomości i refleksji w tej kwestii. Większość ankietowanych (68,27%) negatywnie odnosi się do stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Jednakże istnieje mniejszy odsetek osób (11,54%), które

przyznały, że stosowały takie kary fizyczne, co jest istotnym zagadnieniem wymagającym uwagi i świadomości społecznej.

Problem przemocy wśród uczniów ze klas 4-6

Z wyników ankiety wynika, że większość uczniów (74,59%) nie doświadczyła przemocy, podczas gdy 25,41% badanych zaznało przemocy w różnych formach. Osobami najczęściej stosującymi przemoc byli koledzy ze szkoły (51,61%) oraz bracia (32,26%). Rzadziej wskazywano na przyjaciół (29,03%) oraz obce osoby (16,13%) jako sprawców aktów przemocy. Respondenci, którzy byli osobami doświadczającymi przemocy, najczęściej opisywali doznane zachowania jako fizyczne, włączając w to bicie, szarpanie czy kopanie (54,84%). Innymi doświadczanymi zachowaniami były psychiczne formy przemocy, takie jak groźby, zastraszanie, upokarzanie czy wyśmiewanie (45,16%). Ponadto, 19,35% ankietowanych uczniów doświadczyło zaniedbania, gdy ktoś nie udzielał pomocy w sytuacjach potrzeby, jak np. gdy uczniowie byli chorzy czy głodni. Natomiast najrzadziej, 16,13% uczniów wskazało na niepożądane dotykane w miejscach intymnych. Dodatkowo większość uczniów (74,59%) nie stosowała przemocy wobec innych, podczas gdy 25,41% badanych przyznało, że zdarzyło im się stosować przemoc. Uczniowie wskazywali głównie kolegów ze szkoły (54,84%) oraz braci (48,39%) jako osoby, wobec których stosowali przemoc. Uczniowie, którzy przyznali się do stosowania przemocy, najczęściej opisywali to jako używanie przemocy fizycznej, włączając w to bicie, szarpanie, kopanie czy popychanie (64,52%). Innymi zauważanymi zachowaniami były formy psychicznej przemocy, takie jak groźby, zastraszanie, upokarzanie czy wyśmiewanie (29,03%). Połowa uczniów (50%) nie jest pewna, czy w ich szkole występuje problem przemocy między uczniami, a 31,15% stwierdziło, że problem ten faktycznie istnieje. Tylko 18,85% ankietowanych zaprzeczyło występowaniu przemocy w swojej szkole. W przypadku doświadczenia problemu przemocy, większość uczniów (74,59%) wskazała, że zwróciliby się o pomoc do swoich rodziców lub opiekunów. Dodatkowo, znacząca liczba respondentów wskazała na nauczycieli (46,72%) jako potencjalną grupę wsparcia w sytuacji, gdyby doświadczyli przemocy. Mniej uczniów byłoby skłonnych zwrócić się do Policji (30,33%) lub pedagoga szkolnego, psychologa, terapeuty lub innego specjalisty (25,41%).

Problem przemocy wśród uczniów ze klas 7-8 oraz SPP

Uczniowie wskazują na różnorodne czynniki jako główne przyczyny agresji lub przemocy wśród młodzieży. Najczęściej wymieniane czynniki to uzależnienia od substancji takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze oraz problemy rodzinne. Rzadziej wskazywano na emocjonalne aspekty takie jak zazdrość, depresja, czy wpływ środowiska oraz znajomych jako źródło przemocy. Niemal 40,59% uczniów przyznało się do doświadczenia przemocy. Osoby sprawiające przemoc wobec respondentów najczęściej identyfikowane były jako koledzy ze szkoły, a następnie jako znajomi lub przyjaciele. Rzadziej wskazywano na obce osoby, matkę/opiekunkę lub inne osoby z najbliższego otoczenia. Formy przemocy, z jakimi uczniowie mieli do czynienia, obejmują zarówno agresywne zachowania werbalne (groźby, zastraszanie, wyśmiewanie) jak i fizyczne (bicie, szarpanie). Inne formy przemocy obejmują zaniedbanie w sytuacjach, gdy młoda osoba potrzebuje wsparcia oraz niechciane dotykane w sposób, który sprawia dyskomfort. Dodatkowo ponad 30% ankietowanych uczniów przyznało się do stosowania przemocy wobec innych, najczęściej wobec kolegów ze szkoły (54,84%) oraz znajomych lub przyjaciół (45,16%). Formy stosowanej przemocy obejmowały głównie agresywne zachowania fizyczne, takie jak bicie, szarpanie, kopanie, co potwierdziło 74,19% uczniów, oraz zachowania werbalne, takie jak groźby, zastraszanie, przezywanie, upokarzanie, wskazane przez 41,94% uczniów. Mniej osób (25,81%) wskazywało na niechciane dotykane w miejscach intymnych jako formę stosowanej przemocy. Istnieje zauważalny problem przemocy między uczniami w szkole, gdyż ponad 40% uczniów uważało, że przemoc jest obecnym problemem w ich placówce edukacyjnej. Jednakże, około 38% uczniów było w niepewnej sytuacji i nie potrafiło jednoznacznie ocenić występowania przemocy, co sugeruje, że problem może być bardziej złożony i wymagać dokładniejszej analizy. W przypadku doświadczenia przemocy, większość uczniów wskazała, że zwróciliby się o pomoc do rodziców/opiekunów (59,41%), co wskazuje na istotną rolę rodziny jako wsparcia dla młodzieży.

Jednakże, istnieje też grupa uczniów, która wskazywała na brak pewności, do kogo zwrócić się o wsparcie, co sugeruje potrzebę stworzenia bezpiecznych przestrzeni i sieci wsparcia w środowisku szkolnym, takich jak nauczyciele, pedagodzy szkolni czy specjaliści.

Problem uzależnień behawioralnych wśród dorosłych mieszkańców

Większość mieszkańców (86,54%) korzysta z urządzeń elektronicznych codziennie, co stanowi główny środek komunikacji i dostępu do treści Internetowych. Ponadto, większość ankietowanych (40,21%) poświęca na korzystanie z nowych mediów od 1 do 3 godzin dziennie. Media społecznościowe (Facebook, Twitter, Instagram, TikTok) stanowią główny powód korzystania z nowych mediów, mieszkańcy wskazują również na robienie zakupów online, czy też przeglądanie treści wideo i słuchaniem muzyki. Niemal połowa ankietowanych (46,39%) przyznała, że trudno byłoby im funkcjonować bez telefonu komórkowego, co może wskazywać na uzależnienie od tego urządzenia. Większość ankietowanych nie uczestniczyła w konkursach organizowanych przez media ani nie grała w automaty, nie obstawiała zakładów bukmacherskich ani nie brała udziału w grach hazardowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Problem uzależnień behawioralnych wśród uczniów klas 4-6

Większość uczniów klas 4-6 (68,03%) korzysta z urządzeń elektronicznych codziennie, a 27,05% robi to kilka razy w tygodniu. Co więcej, około 38,55% badanych uczniów poświęca na korzystanie z nowych mediów od 1 do 3 godzin dziennie, a 28,92% poświęca na to od 3 do 6 godzin. Głównymi powodami korzystania z nowych mediów przez ankietowanych uczniów jest kontakt ze znajomymi (61,16%), słuchanie muzyki (53,72%), gra w gry online (48,76%) oraz oglądanie filmów, seriali, programów i kanałów (47,93%). Co do kontroli rodzicielskiej na urządzeniach, które łączą się z Internetem, większość uczniów (52,89%) stwierdziła, że nie korzysta z blokady rodzicielskiej. Natomiast 27,27% badanych zadeklarowało, że na ich urządzeniach zainstalowana jest taka blokada, a 19,83% respondentów nie było pewnych, czy ich urządzenia są objęte tym rodzajem zabezpieczenia. Zaskakująco, pomimo powszechnego korzystania z Internetu i nowych mediów, aż 90,91% ankietowanych uczniów stwierdziło, że nie udostępniłoby swoich danych obcej osobie. Jedynie niewielka liczba uczniów (1,65%) deklaruje chęć udostępnienia swoich danych. Co do uzależnienia od telefonu komórkowego, większość uczniów (57,85%) przyznała, że mogą uznać siebie za uzależnionych, gdyż trudno byłoby im funkcjonować bez tego urządzenia. Natomiast 37,19% respondentów stwierdziło, że

mogliby żyć bez telefonu komórkowego, a 4,96% badanych zadeklarowało zdecydowane uzależnienie od tego urządzenia.

Problem uzależnień behawioralnych wśród uczniów klas 7-8 oraz SPP

Niemal wszyscy uczniowie (łącznie 84,16%) korzystają z urządzeń elektronicznych codziennie, co pokazuje powszechne wykorzystanie technologii w codziennym życiu młodzieży. Znacząca część ankietowanych uczniów (45,88%) poświęca na korzystanie z nowych mediów od 3 do 6 godzin dziennie, co stanowi istotną część ich codziennej aktywności. Głównymi powodami korzystania z nowych mediów są: słuchanie muzyki, kontakt ze znajomymi, korzystanie z platform społecznościowych, oglądanie filmów oraz granie w gry online. Pomimo powszechnego korzystania z urządzeń elektronicznych, większość uczniów (około 77,08%) nie posiada blokady rodzicielskiej na swoich urządzeniach, co może wpływać na ich ekspozycję na treści nieodpowiednie dla ich wieku. Większość uczniów (około 75%) nie wyraziła chęci udostępniania swoich danych obcej osobie, co wskazuje na pewną świadomość zagrożeń związanych z prywatnością i bezpieczeństwem w Internecie. Blisko połowa ankietowanych (48,45%) przyznała, że trudno byłoby im funkcjonować bez telefonu komórkowego, co sugeruje rosnącą zależność od tych urządzeń. Niemniej jednak, około 33% uczniów stwierdziło, że mogliby żyć bez telefonu komórkowego.

Problemy społeczne według pracowników instytucji pomocowych

Ankietowani wskazywali na alkoholizm jako najbardziej widoczny problem na terenie, gdzie wykonywane są ich obowiązki zawodowe/służbowe (90,91%). Dodatkowo, uzależnienia behawioralne oraz przemoc domowa zostały wskazane jako problemy, choć w mniejszym stopniu. Respondenci wskazywali na alkoholizm jako główną przyczynę problemów społecznych na terenie, gdzie wykonywane są ich obowiązki zawodowe/służbowe (90,91%). Niezaradność życiowa oraz bezrobocie także zostały wymienione jako powody występowania tych problemów. Według ankietowanych, najbardziej narażoną grupą na występowanie problemów społecznych są nieletni (63,64%) oraz osoby dorosłe (54,55%). Większość respondentów (63,64%) zgłosiła wzrost spożycia alkoholu na terenie, gdzie wykonywane są ich obowiązki służbowe/zawodowe. Respondenci potwierdzili spotkanie z uzależnieniami

behawioralnymi, z których najczęstszymi były uzależnienie od komputera/Internetu (100%), pracy (45,45%), oraz hazardu (36,36%). Najczęściej oferowaną formą pomocy była pomoc psychologiczna (90,91%) oraz profilaktyka (72,73%). Wszyscy ankietowani stwierdzili, że osoby dotknięte problemami uzależnień, zarówno od substancji psychoaktywnych jak i behawioralnych, nie zwracają się samodzielnie do instytucji pomocowych. Badani wskazywali, że osoby z problemami uzależnień często radzą sobie samodzielnie (54,55%) lub szukają pomocy w innych instytucjach pomocowych (36,36%). Respondenci zgłaszali, że sprzedaż alkoholu osobom w stanie nietrzeźwym lub nieletnim jest rzadkim zjawiskiem (45,45%) lub występuje często (36,36%). Wszyscy ankietowani stwierdzili, że na terenie, gdzie wykonywane są ich obowiązki służbowe/zawodowe, występuje problem przemocy w rodzinie. Najczęstszymi rodzajami doznawanej przemocy były przemoc fizyczna (81,82%) i psychiczna (72,73%).

3. Rekomendacje z Diagnozy

Rekomendowane działania profilaktyczne:

- W kwestii spożywania alkoholu oraz substancji psychoaktywnych wśród nieletnich, należałoby prowadzić monitoring tego problemu oraz organizować spotkania edukacyjne zarówno z uczniami, jak i rodzicami na temat zagrożeń wynikających z tego typu uzależnień. W związku z tym zalecana jest dalsza realizacja kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, papierosów, narkotyków oraz dopalaczy, a także uzależnień behawioralnych.
- W szkołach należy realizować programy profilaktyczne rekomendowane przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.
- W opinii młodzieży podejmowane działania profilaktyczne są dla nich ciekawe i chętnie w nich uczestniczą, dlatego warto organizować warsztaty profilaktyczne z udziałem specjalistów oraz pogadanki z wychowawcami w szkole. W związku z tym ważne jest także edukowanie pedagogów, wychowawców oraz nauczycieli, aby wyposażyć ich w umiejętności potrzebne do prowadzenia świadomej profilaktyki szeroko pojętych uzależnień.

Profilaktyka uzależnień chemicznych powinna być prowadzona na kilku poziomach, aby spełniała swoją rolę:

Profilaktyka uniwersalna – są to działania profilaktyczne adresowane do całych grup, bez względu na stopień indywidualnego ryzyka występowania problemów związanych z używaniem alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych lub uzależnień behawioralnych. Ich celem jest zmniejszanie lub eliminowanie czynników ryzyka sprzyjających rozwojowi problemów w danej populacji i wzmacnianie czynników wspierających prawidłowy rozwój. Tutaj zaleca się:

- Wdrażanie działań ukierunkowanych na wzmacnianie systemu wartości dzieci i młodzieży, w szczególności wartości zdrowia, a także kształtowanie przekonań normatywnych i umiejętności psychospołecznych.
- Wspieranie prospołecznych działań młodzieży przez mentorów/tutorów, programów leaderskich i działań rówieśniczych z obszaru profilaktyki i promocji zdrowia.
- Utrzymywanie dobrych relacji z innymi niż rodzice kompetentnymi i troskliwymi osobami dorosłymi (np. dziadkami, nauczycielami, mentorami) jest jednym z ważnych czynników chroniących i wspierających prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży.
- Wykorzystywanie zainteresowań młodzieży i ich aktywności fizycznej do budowania alternatywnych, w stosunku do picia alkoholu i zażywania narkotyków, sposobów spędzania wolnego czasu i realizacji własnych zainteresowań – rekomenduje się, aby działania te miały formę warsztatów i spotkań z ekspertami, ponieważ jest to najbardziej lubiana i skuteczna forma profilaktyki dla tej grupy.
- Organizację kursów radzenia sobie ze stresem, usprawniania komunikacji interpersonalnej, radzenia sobie z negatywnymi emocjami.
- Wzmacnianie asertywnych zachowań, pewności siebie i samoakceptacji poprzez zajęcia z terapeutami zajęciowymi.
- Zorganizowanie kampanii informacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej w celu uświadomienia jak alkohol oraz narkotyki wpływają na organizm człowieka oraz funkcjonowanie społeczności, poprzez kampanie w social mediach.

- Rekomenduje się warsztaty dla dzieci i młodzieży na temat przemocy, agresji i konfliktów między uczniami, a także zmotywowanie ich do nauki szkolnej.
- Rekomenduje się edukację rodziny pod względem problemów uzależnień i zasięgnięcia pomocy w wypadku występowania przemocy. Edukacja może mieć formę kampanii społecznej oraz warsztatów i spotkań z ekspertami (w formie stacjonarnej lub online). Prowadzenie lokalnych kampanii i innych działań edukacyjnych, mających na celu podniesienie wiedzy społeczeństwa na temat szkodliwości i skutków przyjmowania substancji uzależniających.

Profilaktyka selektywna – ukierunkowana na jednostki i grupy zwiększonego ryzyka. Są to działania profilaktyczne adresowane do jednostek lub grup, które ze względu na swoją sytuację społeczną, rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne są narażone na większe od przeciętnego ryzyko wystąpienia problemów wynikających ze stosowania substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych lub innych zaburzeń zdrowia psychicznego. Profilaktyka selektywna jest więc przede wszystkim działaniem uprzedzającym, a nie naprawczym. Rekomenduje się:

- Zapewnienie łatwego dostępu do źródeł informacji, przeznaczonych dla osób szukających wsparcia, dotkniętych problemem uzależnień i/lub przemocy. Specjalistycznym wsparciem powinni zostać objęci mieszkańcy oraz rodziny borykające się z problemem alkoholowym. Tym rodzinom powinny zostać zaproponowane warsztaty lub spotkania, podczas których mogliby uzyskać wsparcie i wzmacniać swój autorytet wychowawczy pod okiem psychologów.
- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej o dostępnych formach pomocy osobom uzależnionym i współuzależnionym w gminie.
- Opracowanie lokalnej kampanii na rzecz zwiększenia świadomości oraz odpowiedzialności sprzedawców alkoholu i uwrażliwienia ich na szkodliwość sprzedaży napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim.

Profilaktyka wskazująca – ukierunkowana na jednostki (lub grupy) wysokiego ryzyka, demonstrujące wczesne symptomy problemów związanych z używaniem alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych bądź problemów wynikających z uzależnień

behawioralnych, ale jeszcze niespełniających kryteriów diagnostycznych uzależnienia, a także wskazujące na symptomy innych zaburzeń zachowania lub problemów psychicznych. Zaleca się:

- Zwiększenie dostępności do placówek leczniczych dla osób uzależnionych od alkoholu, wspieranie działań rehabilitacyjnych i grup wsparcia - stworzenie możliwości resocjalizacji osób uzależnionych. Zalecane jest, aby poza uczestnictwem w psychoterapii osoby uzależnione korzystały również z oferty ruchów samopomocowych.
- Zwiększanie oferty działań zmierzających do aktywizacji zawodowej i społecznej osób uzależnionych od alkoholu lub zwiększanie dostępu do istniejących form wsparcia.
- Wspieranie działalności środowisk abstynenckich. Zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym. Zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym.
- Wzmocnienie integracji społeczności lokalnych na rzecz wspierania rodzin borykających się z różnymi problemami społecznymi, w tym zagrożenia przemocą, alkoholizmem, narkomanią.
- Wyrównywanie szans może zostać przeprowadzone w różnorodny sposób, m.in. opracowanie programów profilaktycznych przeciwdziałających problemom społecznym w rodzinach, wspieranie i rozwój poradnictwa rodzinnego lub wspieranie rodzin i form zastępczych w opiece nad dzieckiem. Działanie to znajduje uzasadnienie w fakcie, iż to rodzina jest podstawową komórką społeczną i to od jej kondycji zależy rozwój psychospołeczny dzieci i młodzieży.

4. Ocena zdolności realizacji usług społecznych

Zgodnie z nowelizacją ustawy o pomocy społecznej, Strategia zawiera również określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Należy zwrócić

uwagę, że podmiotami ekonomii społecznej, zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy o ekonomii społecznej) są:

- 1) spółdzielnie socjalne,
- 2) warsztat terapii zajęciowej i zakład aktywności zawodowej,
- 3) centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej,
- 4) spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych, oraz spółdzielnie produkcji rolnej,
- 5) organizacje pozarządowe⁴,
- 6) podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – to znaczy:
 - osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
 - stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
 - spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Z kolei usługi społeczne wymienione w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oznaczają działania z następujących zakresów:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,

⁴ Organizacje pozarządowe o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych

- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałaniu bezrobocia,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Podmioty ekonomii społecznej, które zarejestrowane są na terenie gminy Zaklików zostały wymienione w Załączniku nr 1 do niniejszej Strategii. Podmioty te wykonują usługi społeczne praktycznie we wszystkich obszarach, przede wszystkim jednak z zakresu: wspierania rodziny, pomocy społecznej, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej. Dotychczasowa ich działalność stanowi istotne wsparcie w realizacji wskazanych usług przez gminę Zaklików. Wskazane podmioty są dobrze przygotowane do realizacji wymienionych usług społecznych, posiadają odpowiednie zasoby, przede wszystkim kadrowe oraz sprzętowe. W konsekwencji należy pozytywnie ocenić ich zdolność do dalszej realizacji wykonywanych zadań, stanowiących wymienione usługi społeczne.

VI. ANALIZA SWOT ORAZ DANE PROSPEKTYWNE

1. Analiza SWOT

Głównym narzędziem oceny uwarunkowań jest analiza SWOT. Jest to metoda służąca do badania otoczenia organizacji oraz analizy jej wnętrza. Analiza SWOT oparta jest na prostym schemacie klasyfikacyjnym, w którym czynniki wpływające dzielimy na:

1. wewnętrzne pozytywne – mocne strony (Strengths),
2. wewnętrzne negatywne – słabe strony (Weaknesses),
3. zewnętrzne pozytywne – szanse (Opportunities),
4. zewnętrzne negatywne – zagrożenia (Threats).

Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie siły i słabości gminy w zakresie analizowanych sfer społecznych. Silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii, słabości to problemy i ograniczenia do pokonania. Zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych, szanse to wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki społecznej.

EDUKACJA PUBLICZNA, KULTURA, SAMOORGANIZACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - dobrze przygotowana kadra, gotowa do podnoszenia kwalifikacji - dobra baza materialna placówek oświatowych z dostępem do Internetu - Zespoły Artystyczne działające na terenie Gminy - działający Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna - imprezy organizowane cyklicznie i doraźnie - możliwość tworzenia klas integracyjnych - dobra współpraca pomiędzy instytucjami oświatowo-społecznymi, - prężnie działające organizacje pozarządowe - prężnie działający wolontariat młodzieżowy - prężnie działające świetlice środowiskowo profilaktyczne w Zaklikowie i Lipie 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca baza lokalowa placówek oświatowych - brak możliwości dojazdu osób dorosłych i dzieci na uroczystości i imprezy (brak środków komunikacji publicznej) - brak spotkań edukacyjnych dla osób starszych dotyczących specyfiki potrzeb sposobów realizacji związanych z wiekiem - niedostateczna liczba specjalistycznej kadry w świetlicach - niewystarczający dostęp do psychologa - ograniczona dostępność placówek oświatowych w godzinach popołudniowych - ograniczona oferta rekreacyjna dla młodzieży
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - bogactwo architektury przyrodniczo-sakralnej - pozyskiwanie środków na edukację dla dorosłych, na przekwalifikowania z funduszy pomocowych 	<ul style="list-style-type: none"> - niż demograficzny - niska świadomość edukacyjna większości społeczeństwa gminy

POMOC SPOŁECZNA, PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE, POMOC OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM I OSOBOM STARSZYM

MOCNE STRONY

- dobre funkcjonowanie Ośrodka Pomocy Społecznej
- zaangażowanie w pracę pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej
- duża wiedza pracowników Ośrodka, chęć nabywania nowych kwalifikacji oraz doświadczenia, nowej i szerszej wiedzy, aby jeszcze skuteczniej pomagać i wspierać
- dobra współpraca z innymi jednostkami działającymi na terenie Gminy Zaklików
- współpraca ze Stowarzyszeniem Ziemi Zaklikowskiej im Anny Nagórskiej w Zaklikowie
- szybka wymiana informacji pomiędzy instytucjami dotycząca naszych wspólnych klientów
- dobra współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli
- dobra współpraca z policją przy realizacji działań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz z zakresu działań pomocy społecznej
- współpraca z Caritas Polska w Sandomierzu
- Zakup opasek bezpieczeństwa dla Seniorów w ramach programu Korpus Wsparcia Seniorów
- współpraca z jednostkami oświaty w zakresie realizacji

SŁABE STRONY

- brak wystarczającej ilości środków finansowych, które umożliwiły realizowanie zadań Ośrodka w tym usług opiekuńczych,
- brak instytucji wspierających działanie systemu pomocy społecznej takich jak dzienny dom pomocy społecznej, mieszkania chronione
- braki kadrowe
- brak Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych

<p>programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu” dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Zaklików</p> <ul style="list-style-type: none"> - prężnie działające usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - wdrażanie systemu wolontariatu dla osób starszych, niepełnosprawnych i samotnych - wdrożenie pomocy sąsiedzkiej celem rozszerzenia oferty pomocowej dla osób starszych i niepełnosprawnych - dalsze systematyczne umacnianie rodziny, motywowanie do właściwej egzystencji i funkcjonowania w środowisku poprzez pracę socjalną i asystenta rodziny, - zatrudnienie terapeuty w zakresie pomocy osobom uzależnionym i współuzależnionym 	<ul style="list-style-type: none"> - słaba kondycja finansowa mieszkańców w związku z inflacją - brak dostatecznej oferty pomocowej dla osób ponoszących wydatki na leczenie - niedostateczne wsparcie ze strony najbliższej rodziny dla osób wymagających opieki - niskie kryteria dochodowe w pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych
PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - pedagodzy w szkołach, - działalność gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii - podejmowanie działań profilaktycznych poprzez programy 	<ul style="list-style-type: none"> - nauczyciele nie posiadają dostatecznego przeszkolenia w zakresie niektórych programów profilaktycznych - brak psychologów w szkołach do rozwiązywania wszystkich problemów- mała ilość godzin

<p>rządowe oraz Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii</p>	<ul style="list-style-type: none"> - brak komunikacji i ciągłości opieki – wsparcia po leczeniu odwykowym, - utrudniony dostęp do korzystania z usług specjalistów ze względu na miejsce zamieszkania, - niedostateczne działania profilaktyczno-korekcyjne dla osób dorosłych - brak grup samopomocowych (AA, Al.-anon, DDA) - brak punktu konsultacyjny dla osób uzależnionych, współuzależnionych, uwikłanych w przemoc
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - szanse na zdobycie środków pomocowych unijnych i rządowych. - zmieniające się przepisy korzystnie wpływające na lokalizację i ilość punktów sprzedaży alkoholu oraz zakaz spożywanie w miejscu publicznym 	<ul style="list-style-type: none"> - niska świadomość społeczności lokalnej dotycząca objawów nadużywania narkotyków, dopalaczy, anaboliów, - brak pozytywnych wzorców w rodzinie - brak reakcji społeczeństwa oraz przyzwolenie na przejawy demoralizacji dzieci i młodzieży

2. Dane prospektywne (określenie podstaw wizji Strategii)

W przeprowadzonych ankietach reprezentanci społeczności lokalnej określili w sposób szczegółowy oczekiwania realizacyjne w zakresie poszczególnych obszarów.

POMOC SPOŁECZNA

- uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy ubóstwa, przemocy domowej, starzenia się społeczeństwa, niepełnosprawności, trudnej sytuacji osób długotrwale chorych,
- propagowanie idei pomocy sąsiedzkiej oraz idei wolontariatu poprzez zachęcanie do nawiązywania kontaktów sąsiedzkich, współpracę pracowników socjalnych z lokalną społecznością, tworzenia sieci wsparcia,
- motywowanie do podnoszenia kompetencji zawodowych przez osoby bezrobotne, co może przyczynić się do zwiększenia szans na podjęcie przez nich zatrudnienia na otwartym rynku pracy, udzielanie wsparcia w poszukiwaniu ofert pracy, udzielanie informacji i wskazówek w tym zakresie,
- kierowanie osób bezrobotnych do wyspecjalizowanych instytucji zajmujących się tego typu problematyką,
- rozwój infrastruktury zapewniającej opiekę dla dzieci do lat 3 oraz dzieci przedszkolnych,
- utrzymywanie na odpowiednim poziomie ofert spędzania wolnego czasu oraz rozwijania pasji zarówno przez dzieci, młodzież jak też osoby starsze, niepełnosprawne,
- znoszenie barier architektonicznych,
- kontynuacja uczestnictwa w programach rządowych dających wsparcie osobom starszym oraz niepełnosprawnym,
- zatrudnienie wykwalifikowanych opiekunek środowiskowych realizujących usługi opiekuńcze, zgodnie z przyjętymi standardami,
- kontynuacja lokalnej polityki w kierunku dalszego stwarzania sprzyjających warunków dla inwestycji na terenie gminy,

- zapobiegania wykluczeniu cyfrowemu osób starszych, niepełnosprawnych, długotrwale chorych,
- zwiększenie udziału seniorów oraz osób niepełnosprawnych i długotrwale chorych w życiu społecznym,
- podniesienie jakości wszystkich usług świadczonych osobom starszym i niepełnosprawnym, długotrwale chorym poprzez profesjonalizację kadry pomocy społecznej,
- zwiększenie efektywności współpracy z organizacjami pozarządowymi.

PROFILAKTYKA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII

- systematyczne działania prowadzące do zwiększenia świadomości osób dorosłych w przedmiocie uzależnień, konsekwencji uzależnień oraz często związanej z uzależnieniem przemocy domowej,
- poszerzenie wiedzy uczniów w zakresie uzależnień i ich skutków, zwłaszcza w obszarze uzależnień behawioralnych,
- umocnienie współpracy z rodzicami, pedagogami w celu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy wśród dzieci i młodzieży,
- zwiększenie bezpieczeństwa na drogach poprzez edukację dzieci, częstsze kontrole trzeźwości kierowców np.
- kontynuacja działań profilaktycznych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- interdyscyplinarna współpraca instytucji i podmiotów w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

EDUKACJA PUBLICZNA, KULTURA, SAMOORGANIZACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

- profilaktyka prozdrowotna,
- edukacja dzieci i młodzieży w obszarze lokalnego patriotyzmu i idei wolontariatu,
- wspieranie oddolnych inicjatyw społecznych,
- propagowanie atrakcyjnych ofert spędzania wolnego czasu i rozwijania zainteresowań,
- integrowanie społeczności lokalnej – organizacja wydarzeń,
- edukacja seniorów w obszarze bezpieczeństwa,
- rozbudowa infrastruktury kulturalnej.

VII. CELE GŁÓWNE STRATEGII, CELE SZCZEGÓŁOWE I ICH REALIZACJA

1. Cele główne strategii.

W niniejszej Strategii wizję sformułowano w następujący sposób:

Zaklików – gmina dążąca do zapewnienia bezpieczeństwa i wysokiego standardu życia mieszkańców, dostosowana do bieżących potrzeb społecznych.

Natomiast misja wyrażona została:

Zaklików – gmina bezpieczna i otwarta dla mieszkańców, która:

- zapewnia profesjonalną pomoc społeczną, efektywnie rozwiązuje problemy społeczne oraz bytowe mieszkańców, wspiera osoby potrzebujące pomocy i sprzyja ich rozwojowi;
- prowadzi aktywną i efektywną politykę prozdrowotną, zwłaszcza dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami (a także ich opiekunów);
- umożliwia i sprzyja integracji społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem integracji międzypokoleniowej.

Wobec przedstawionej wizji, jak również mając na względzie przedstawioną Diagnozę, a także kontynuację części dotychczasowych działań, cel główny niniejszej Strategii należy sformułować w następujący sposób:

Zaklików–Gmina bezpieczna, kreująca warunki do pełnego wspierania mieszkańców, poprzez realizację bieżących potrzeb społecznych.

Mając na względzie zasadność zapewnienia ciągłości działań oraz spójności prowadzonej polityki, zwłaszcza w obszarze społecznym, zdecydowano o podtrzymaniu dotychczas wytyczonych kierunków strategicznych (nieznacznie zmodyfikowanych), z uwzględnieniem bieżących zmian. W konsekwencji określono następujące Cele Strategiczne:

- I. **Rozwój systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych.**
- II. **Aktywizacja i integracja osób/grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem polityki senioralnej oraz osób z niepełnosprawnościami.**
- III. **Efektywna polityka prozdrowotna, zwłaszcza w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.**

2. Cele operacyjne i ich realizacja

<u>Cel Strategiczny nr I</u> <u>Rozwój systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych</u>	
<u>Cele operacyjne</u>	<u>Kierunki działania:</u>
1. Usprawnienie systemu zapobiegania kryzysom w rodzinie i wspierania rodzin	<ul style="list-style-type: none"> – Kontynuacja i doskonalenie programu przeciwdziałania przemocy domowej – Poszerzenie oferty poradnictwa specjalistycznego dla rodzin (prawne, psychologiczne, terapeutyczne) – Usprawnienie przepływu informacji pomiędzy instytucjami Gminy zajmującymi się polityką społeczną – podniesienie poziomu komunikacji (np. poprzez utworzenie platformy wymiany danych) – Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług – Wsparcie specjalistyczne osób na co dzień zajmujących się pracą z rodzinami dotkniętymi przemocą (superwizja)
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Opracowanie i wdrożenie kolejnych programów przeciwdziałania przemocy domowej – Liczba przeprowadzonych szkoleń/zajęć dla przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	
2. Wspieranie rodzin w funkcjach wychowawczych – rozszerzenie oferty placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz pomocowych	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie osób i rodzin w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych i problemu przemocy domowej – Rozwój systemu opieki nad dziećmi do lat 3 – Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą domową – realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych, grup wsparcia, grup korekcyjno-edukacyjnych, poradnictwo dla osób doświadczających przemocy domowej – Zapewnienie wsparcia specjalistycznego dla osób starszych

<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba przeprowadzonych szkoleń/zajęć w zakresie zwiększenia kompetencji wychowawczych – Zwiększenie oferty poradnictwa specjalistycznego – Liczba zawiązanych grup wsparcia dla rodzin (ew. ilość spotkań w ramach istniejących grup wsparcia) <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	
<p>3. Zapobieganie i zwalczanie przemocy domowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Podnoszenie kompetencji rodzicielskich – Poszerzenie oferty poradnictwa rodzinnego i psychologicznego – Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej – Utworzenie Punktu Konsultacyjnego (szkolenia, rozwój kompetencji, zwiększenie pomocy psychologicznej i terapeutycznej) – Zintensyfikowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego – W razie potrzeby kierowanie ofiar przemocy domowej do Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia i Interwencji Kryzysowej w Stalowej Woli, a także kierowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych; – Kontynuacja współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie – Rozpoznanie problemu przemocy wobec seniorów – szkolenia uświadamiające
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba przeprowadzonych szkoleń/zajęć w zakresie zwiększenia kompetencji wychowawczych – Zwiększenie oferty poradnictwa specjalistycznego – Liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego. 	
<p>4. Wspieranie rodzin z dziećmi</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Organizowanie zajęć pozalekcyjnych oraz zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży – Współpraca z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, w celu poszerzenia oferty zajęć dla dzieci i młodzieży – Praca socjalna i wsparcie finansowe rodzin – Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem

<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba/ilość zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży - Liczba dzieci, którym zorganizowano wypoczynek (letni, zimowy) - Liczba zajęć dokształcających dla dzieci (ew. ilość godzin zajęć) - Liczba świetlic/klubów młodzieżowych, placówek wsparcia dziennego - Liczba (oraz kwota) wypłaconego wsparcia finansowego dla rodzin 	
<p>5. Wspieranie dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Organizowanie dokształcania dla dzieci szczególnie z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym - Opracowanie programu zajęć dodatkowych dla dzieci - Wdrażanie programów terapeutycznych i profilaktycznych służących rozwojowi rodziny - Rozwijanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w gminie
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba/ilość zajęć dla dzieci i młodzieży - Liczba świetlic/klubów młodzieżowych, placówek wsparcia dziennego <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	
<p>6. Edukacja środowisk zaangażowanych w pomoc i integrację społeczną</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Podnoszenie kwalifikacji osób zajmujących się pomocą i integracją społeczną - Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi - Szybsza i skuteczniejsza interwencja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych - Pozyskanie środków finansowych na realizację różnorodnych projektów kulturalnych – w tym z zakresu edukacji kulturowej, organizacji imprez, zajęć dla różnych grup społecznych. - Zwiększenie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba przeprowadzonych szkoleń/zajęć dla przedstawicieli instytucji zajmujących się pomocą i integracją społeczną oraz dla specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi - Wielkość i rodzaj pozyskanych środków na realizację projektów - Liczba i rodzaj przeprowadzonych działań (np. kampanii) zwiększających świadomość społeczną w zakresie tematu przemocy domowej <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	

Czas realizacji – lata 2024-2033

Finansowanie – budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m. in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej i inne programy, sponsorzy indywidualni, organizacje pozarządowe

Realizatorzy – Burmistrz, Rada Miejska, Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki oświatowe, kulturalne i sportowe, i inne.

Partnerzy w realizacji – m in. placówki ochrony zdrowia, szkoły, organizacje pozarządowe, placówki leczenia uzależnień, ośrodki wsparcia, Policja, Prokuratura rejonowa, kuratorzy sądowi, Kościół, społeczność lokalna oraz pozostałe podmioty

Cel Strategiczny nr II
Aktywizacja i integracja osób/grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
ze szczególnym uwzględnieniem polityki senioralnej
oraz osób z niepełnosprawnościami.

<u>Cele operacyjne</u>	<u>Kierunki działania:</u>
1. Aktywizacja osób bezrobotnych, ze szczególnym uwzględnieniem osób długotrwale bezrobotnych	<ul style="list-style-type: none">– Minimalizowanie skutków długotrwałego bezrobocia– Praca socjalna z osobami bezrobotnymi ukierunkowana na motywowanie do podnoszenia kompetencji zawodowych przez osoby bezrobotne, udzielanie wsparcia w poszukiwaniu ofert pracy, udzielanie informacji i wskazówek w tym zakresie,– Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Stalowej Woli w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców gminy np. organizowanie prac społecznie użytecznych.– Podejmowanie działań na rzecz osób bezrobotnych, m in poprzez prowadzenie pracy socjalnej, udzielanie wsparcia finansowego i rzeczowego oraz w dostępie do opieki zdrowotnej i terapii uzależnień, zapewnianie schronienia.– Organizacja spotkań dla młodzieży – uświadamianie w kwestii wejścia na rynek pracy oraz aktywności zawodowej– Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej dla osób bezrobotnych ukierunkowane na

	<p>zabezpieczenie podstawowych potrzeb oraz aktywizację,</p> <ul style="list-style-type: none"> – Podejmowanie współpracy z podmiotami ekonomii społecznej zajmującymi się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych.
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Wielkość i rodzaj przyznanej pomocy społecznej dla bezrobotnych – Liczba osób skierowanych do prac społecznie użytecznych/ zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	
<p>2. Rozwój usług społecznych i aktywizacja dla osób z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Organizowanie imprez rekreacyjno-integrujących dla mieszkańców – Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób chorych i z niepełnosprawnościami – Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami – Wsparcie dla opiekunów faktycznych osób z niepełnosprawnościami potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – Rozwój usług opiekuńczych i asystenckich świadczonych w społeczności lokalnej w formach środowiskowych jako element deinstytucjonalizacji wsparcia wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami poprzez opiekę Asystentów Osób Niepełnosprawnych lub opiekę wytchnieniową, – Współpraca z Caritas Diecezji Sandomierskiej w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym. – Rozwój usług opiekuńczych poprzez wdrożenie usług sąsiedzkich, – Zakup opasek bezpieczeństwa i teleopieki dla seniorów.
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba zorganizowanych imprez – Liczba zorganizowanych zajęć i warsztatów – Liczba zrealizowanych usług – Rodzaj (oraz wielkość) udzielonego wsparcia i pomocy opiekunom osób z niepełnosprawnościami – Liczba seniorów objętych pomocą w formie opaski bezpieczeństwa wraz z 	

<p>systemem całodobowej opieki.</p> <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	
<p>3. Rozwój usług społecznych i aktywizacja seniorów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Likwidacja barier architektonicznych (w tym również wsparcie tego rodzaju inicjatyw) – Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych dla seniorów – Szkolenie opiekunów osób starszych, chorych, niepełnosprawnych – Pomoc w organizowaniu sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych – Promowanie w środowisku seniorów form aktywnego spędzania czasu wolnego – kontynuacja dotychczasowych inicjatyw, jak również wspieranie nowych projektów – Dążenie do integracji międzypokoleniowej – Rozwój usług edukacyjnych adresowanych od osób starszych.
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba i rodzaj prac/działań w ramach likwidacji barier architektonicznych – Liczba i rodzaj udzielonych świadczeń opiekuńczych i specjalistycznych – Liczba przeprowadzonych szkoleń – Liczba i rodzaj zorganizowanych zajęć/warsztatów/impres integracyjnych – Liczba i rodzaj udzielonych działań/usług o charakterze edukacyjnym <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	
<p>4. Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (szczególnie w obszarze ubóstwa)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kontynuacja programów dożywiania dzieci i młodzieży – Praca socjalna z rodzinami dotkniętymi i zagrożonymi ubóstwem – Organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego – Podjęcie działań integracyjnych wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – Rozwijanie zindywidualizowanych form wsparcia, w tym asystentury oraz innych form usług społecznych, w tym deinstytucjonalizacja wsparcia (praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne i inne)
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba (skala) udzielonej pomocy w ramach programu dożywiania dzieci i młodzieży 	

- Liczba zorganizowanych (bądź wspartych finansowo) wyjazdów dla dzieci z rodzin zagrożonych ubóstwem
- Rodzaj i skala form wsparcia zindywidualizowanego

Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.

Czas realizacji – lata 2024-2033

Finansowanie – budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m. in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej i inne programy, sponsorzy indywidualni, organizacje pozarządowe

Realizatorzy – Burmistrz, Rada Miejska, Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe i kulturalne, i inne.

Partnerzy w realizacji – m in. placówki ochrony zdrowia, szkoły, organizacje pozarządowe, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, ośrodki wsparcia, Policja, Kościół, społeczność lokalna, a także pozostałe podmioty.

Cel Strategiczny nr III
Efektywna polityka prozdrowotna,
zwłaszcza w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.

<u>Cele operacyjne</u>	<u>Kierunki działania:</u>
1. Promocja społeczeństwa obywatelskiego	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacja imprez integracyjnych(integracja międzypokoleniowa, integracja osób zagrożonych wykluczeniem, itp.) - Poszerzenie oferty życia społeczno-kulturalnego w gminie – promowanie i wspomaganie nowych inicjatyw - Promocja idei wolontariatu, jako wsparcie dla systemu pomocy społecznej - Pobudzanie oddolnych inicjatyw (samoorganizacja mieszkańców)

Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:

- Liczba zorganizowanych imprez/wydarzeń o charakterze integracyjnym
- Rodzaj i ilość nowych form aktywizacji społeczno- kulturalnej

Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.

<p>2. Rozwój inicjatyw i działań aktywizujących życie lokalnej społeczności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie istniejących oraz nowopowstających organizacji społecznych i pozarządowych – Promowanie osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako pełnowartościowych członków społeczeństwa – Pozyskiwanie lokalnych liderów działających na rzecz rozwoju lokalnej społeczności
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba (skala) udzielonego wsparcia dla organizacji społecznych i pozarządowych – Liczba/skala działań podjętych w ramach promocji seniorów i osób z niepełnosprawnościami (w tym również imprezy integracyjne) <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	
<p>3. Zminimalizowanie zjawisk problemów społecznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Rozszerzenie oferty poradnictwa specjalistycznego psychologicznego, prawnego, terapeutycznego – Podwyższenie świadomości rodziców i dzieci na temat skutków alkoholizmu i narkomanii – Kontynuacja kontroli w punktach sprzedaży alkoholu – Prowadzenie działań profilaktycznych i terapeutycznych dla dzieci i dorosłych – Organizowanie działań zwiększających dostępność terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób uzależnionych i współuzależnionych – Zintensyfikowanie działań profilaktycznych i kontynuacja/wdrażanie programów profilaktycznych i kampanii społecznych
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba i rodzaj oferowanych usług w ramach poradnictwa (specjalistycznego, psychologicznego, prawnego oraz terapeutycznego) – Liczba zorganizowanych szkoleń (bądź innych działań) dla rodziców i dzieci na temat szkodliwości alkoholu, narkotyków i uzależnień behawioralnych (inne działania – np. kampanie edukacyjne) – Liczba przeprowadzonych kontroli w punktach sprzedaży alkoholu – Liczba i rodzaj działań pomocowych w ramach zwiększania dostępności terapii i rehabilitacji dla osób uzależnionych/współuzależnionych <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	

<p>4. Upowszechnianie kultury zdrowego stylu życia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prowadzenie działań profilaktycznych i terapeutycznych dla dzieci i dorosłych - Promocja modelu zdrowego stylu życia - Organizacja zajęć sportowo-rekreacyjnych - Wdrażanie projektów i programów promujących zdrowy styl życia
<p><u>Wskaźniki oceny realizacji celu operacyjnego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba i rodzaj zorganizowanych zajęć sportowych i/lub rekreacyjnych - Rodzaj kampanii promujących zdrowy tryb życia <p>Pozostałe kierunki działania mają charakter opisowo-sprawozdawczy – wskaźniki niemierzalne.</p>	
<p><u>Czas realizacji</u> – lata 2024-2033</p> <p><u>Finansowanie</u> – budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m. in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej i inne programy, sponsorzy indywidualni, organizacje pozarządowe</p> <p><u>Realizatorzy</u> – Burmistrz, Rada Miejska, Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe i kulturalne</p> <p><u>Partnerzy w realizacji</u> – m in. placówki ochrony zdrowia, szkoły, placówki leczenia uzależnień , ośrodki wsparcia, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna, a także inne podmioty</p>	

VIII. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ

Przewidywane efekty działań podjętych w ramach realizacji Strategii obejmują przede wszystkim:

- wzrost aktywności mieszkańców (zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej);
- wzrost aktywności instytucji pomocowych, powiązany z wzrostem zaufania do tychże instytucji;
- zmniejszenie ilości oraz ogólnej skali problemów społecznych.

Prognozowane zmiany gmina Zaklików osiągnie poprzez współpracę wszystkich osób, stowarzyszeń oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej.

Szczegółową prognozę zmian zawiera poniższa tabela.

<u>Problem społeczny</u>	<u>Prognoza zmian</u>
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none">– spadek liczby osób bezrobotnych– aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none">– poprawa bezpieczeństwa osób niepełnosprawnych– powstawanie kolejnych organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych– powstawanie środowiskowych form wsparcia dla osób niepełnosprawnych– podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i psychologicznych w miejscach publicznych– wzrost zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe– zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none">– zmniejszenie liczby osób dotkniętych uzależnieniami

	<ul style="list-style-type: none"> – łagodzenie skutków społecznych i zawodowych alkoholizmu – rozwój sieci wspierającej osoby uzależnione i ich rodziny
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> – poprawę warunków życia mieszkańców – zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osobom i rodzinom potrzebującym
Przemoc domowa	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenie zjawiska przemocy domowej poprzez budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania (przemocy) – zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą – ochrona ofiar przemocy – prowadzenie specjalistycznych porad i terapii dla sprawców przemocy – rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy domowej
Osoby starsze	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa bezpieczeństwa osób starszych – wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, – powstawanie środowiskowych form opieki dla osób starszych.

IX. SYSTEM ZARZĄDZANIA I AKTUALIZACJI STRATEGII.

Istotnym wymogiem stawianym wszystkim dokumentom strategicznym jest wewnętrzny system zarządzania realizacją, określający organizację, zasady i sposoby wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji. Nie stworzenie tego systemu powoduje, że strategia staje się bardzo szybko dokumentem „martwym”.

PODMIOTY ZARZĄDZAJĄCE REALIZACJĄ STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zawiera cele i zadania, które stanowią wyzwanie dla społeczności lokalnej oraz gminnych instytucji publicznych i niepublicznych działających w sferze polityki społecznej. W związku z tym wdrażanie Strategii wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami, a efektywność procesu będzie zależała w głównej mierze od podmiotów zarządzających realizacją:

- a) Burmistrz – wykonuje uchwały Rady Miejskiej i budżet przy pomocy Urzędu Miejskiego; odpowiedzialny za bieżące wdrażanie strategii;
- b) Rada Miejska – organ stanowiący; uchwała budżet; pełni nadzór nad realizacją strategii;
- c) Ośrodek Pomocy Społecznej – jednostka pomocnicza, odpowiedzialna za nadzór nad prawidłową realizacją Strategii, jak również monitoring.

RAMY FINANSOWE STRATEGII

Głównym instrumentem finansowym służącym realizacji zadań gminy jest jej budżet, gwarantujący samodzielność finansową samorządu, uchwalany w formie uchwały budżetowej na dany rok budżetowy, stanowi roczny plan dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów gminy. Możliwość realizacji zadań jest uwarunkowana w głównej mierze zakresem oraz charakterem dochodów budżetowych.

Polityka społeczna, zapobieganie ubożeniu społeczeństwa, przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu oraz przedsięwzięcia w zakresie

rozwiązywania problemów społecznych obejmują jedną z ważniejszych sfer działania społecznego. Wśród zadań publicznych gminy obszar ten zajmuje priorytetowe miejsce, co dotychczas gwarantowało możliwość pozyskania środków na realizację zadań z zakresu polityki i pomocy społecznej. Kierunki kształtowania polityki społecznej na najbliższe lata nie przewidują zasadniczych zmian w finansowaniu działań osłonowych o charakterze socjalnym, co pozwala mieć gwarancję częściowego ich finansowania z budżetu państwa.

Nie bez znaczenia, w całokształcie finansowania działań niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, może być udział funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych.

Największy udział w realizacji działań strategicznych przypada jednak funduszom samorządu gminnego, wzmocnionym potencjałem sponsorów, przedsiębiorców i innych podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych. Środki finansowe niezbędne do wdrażania działań strategii mogą pochodzić ze środków na ustawową realizację zadań publicznych, statutową działalność instytucji i organizacji (np. organizacji pozarządowych) lub grantów pozyskanych na realizację konkretnych programów lub projektów.

Koszt realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zaklików na lata 2023-2032 został oszacowany w skali rocznej, odrębnie dla poszczególnych celów strategii. Zakłada się, że wydatki na realizację celów strategicznych w 2023 oraz 2024 roku będą oscylować w granicach określonych w poniższym zestawieniu:

<u>Cel:</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026 – 2033</u>
Cel Strategiczny I	21000	24000	Realizacja zadań wynikających z niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zaklików w latach 2026-2033 będzie finansowana z budżetu gminy do wysokości
Cel Strategiczny II	391 634 zł	505 647 zł	

<p style="text-align: center;">Cel Strategiczny III</p>	<p style="text-align: center;">68 500</p>	<p style="text-align: center;">80 000</p>	<p style="text-align: center;">środków finansowych zaplanowanych na ten cel w danym roku budżetowym.</p>
--	---	---	--

Wskazane wyżej ramy finansowe, stanowią oszacowanie kosztów realizacji niniejszej Strategii. Natomiast wszelkie zmiany w budżecie (uchwale budżetowej) niezbędnym do osiągnięcia celów niniejszej Strategii podlegają zatwierdzeniu przez Radę Miejską, w trybie przewidzianym dla uchwalania budżetu gminy.

INSTRUMENTY REALIZACJI STRATEGII

Wśród szeregu instrumentów służących realizacji Strategii, należy wymienić instrumenty finansowe, administracyjno-prawne, z zakresu promocji i marketingu, monitoringu, a także narzędzia służące aktualizacji strategii.

Wdrażając Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych, gmina Zaklików będzie musiała oprzeć się o dostępne programy pomocowe, a także prowadzić racjonalną współpracę finansową z organizacjami pozarządowymi, kościelnymi oraz sektorem przedsiębiorców. W tym sensie niezmiernie ważną będzie akcja informacyjno-promocyjna na temat Strategii i procesów integracji społecznej, wykorzystująca Internet (głównie BIP), prasę lokalną, a także promocję i reklamę bezpośrednią (na przykład zapraszanie do udziału w przedsięwzięciach samorządowych podmiotów mogących być partnerami w realizacji poszczególnych zadań).

MONITORING I OCENA WDRAŻANIA STRATEGII

Monitoring jest to stała i ciągła obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu zapewnienie informacji zwrotnych na temat skuteczności i efektywności wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, a także jego ocenę i zmianę (tam, gdzie jest to konieczne). Monitoring służy badaniu i ocenie sposobu oraz efektywności dochodzenia do wyznaczonych celów i zadań, a także poziomu ich osiągnięcia.

Niniejsza Strategia, po jej uchwaleniu przez Radę Miejską, zostanie opublikowana i udostępniona na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Zaklików oraz Ośrodka Pomocy Społecznej.

Głównym Koordynatorem i Realizatorem niniejszej Strategii jest Ośrodek Pomocy Społecznej, reprezentowany przez Kierownika OPS. Kierownik OPS może wskazać Koordynatorów Wspierających, jako osoby/podmioty wspierające realizację poszczególnych Celów (bądź Kierunków działania) niniejszej Strategii. Osoby te, jeżeli nie podlegają służbowo Kierownikowi OPS, są przydzielane/delegowane do wskazanych zadań na polecenie Burmistrza (na wniosek Kierownika OPS).

Podstawowymi realizatorami Strategii, poza OPS, są:

- Urząd Miejski;
- Zespół Interdyscyplinarny np. Przeciwdziałania Przemocy Domowej;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Pedagogzy szkolni;
- Szkoły i przedszkola;

Ponadto, partnerami współrealizującymi Strategię mogą być np.: organizacje pozarządowe realizujące zadania spójne z celami strategii, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Poradnie Zdrowia Psychicznego, Komenda Powiatowa Policji, Powiatowy Urząd Pracy.

Stosownie do zapisów Strategii, w miarę potrzeby aktualizuje się istniejące lub proponuje kolejne programy lub projekty z zakresu pomocy społecznej, przedkładając stosowne propozycje Radzie Miejskiej. Istniejące i przyszłe programy pomocy społecznej oraz zawarte w nich projekty realizuje się z uwzględnieniem wizji i misji oraz celów (kierunków działania) ustalonych w niniejszej Strategii.

Do 31 marca każdego roku na ręce Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej Koordynatorzy Wspierający składają sprawozdanie za poprzedni rok z realizowanych zadań, z uwzględnieniem właściwych programów i projektów pomocy społecznej i oceną stopnia osiągnięcia celów nakreślonych w strategii. Całościowy raport Kierownik OPS przedkłada Burmistrzowi do końca czerwca każdego roku za rok poprzedzający.

Monitoring powyższy posłuży do ewaluacji zapisów Strategii. W przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych należy podjąć działania aktualizujące obowiązującą Strategię.

ZAŁĄCZNIK NR 1 – WYKAZ PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ

Kluby Sportowe:

- Ludowy Klub Sportowy „SANNA ZAKLIKÓW”
- Ludowy Klub Sportowy „HURAGAN ZDZIECHOWICE”
- Klub Sportowy „CZARNI LIPA”

Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej OSP:

- OSP Zdziechowice
- OSP Zaklików
- OSP Stare Baraki
- OSP Goliszowiec
- OSP Lipa

Koła Gospodyń Wiejskich:

- KGW Goliszowianki- Goliszowiec
- KGW Paramianie – Kolonia Łysaków
- KGW Zdziechowice- Zdziechowice
- KGW Dąbrowa- Dąbrowa
- KGW Antoniówka- Antoniówka
- KGW Lipa- Lipa
- KGW Karkówka- Karkówka

Stowarzyszenia:

- Stowarzyszenie Ziemi Zaklikowskiej im. Anny Nagórskiej w Zaklikowie
- Stowarzyszenie Nasza Lipa
- Koło Seniora w Zaklikowie

Pozostałe:

- Nieformalny Klub Seniora w Lipie
- Placówki Wsparcia Dziennego:
 - Świetlica Środowiskowo-Profilaktyczna w Lipie
 - Świetlica Środowiskowo-Profilaktyczna w Zaklikowie

Ponadto działają placówki o charakterze podwórkowym prowadzone przez Podkarpacką Chorągiew ZHP:

- „Świetlica Podwórkowa Niezwycięzeni w Zaklikowie”.
- „Świetlica Podwórkowa Poszukiwacze Skarbów w Zaklikowie”.
- „Świetlica Podwórkowa Leśne Bractwo w Zaklikowie”.
- „Świetlica Podwórkowa Łowcy Przygód w Zaklikowie”.